یک عکس یک خاطره

ساختمان روزنامه در خیابان خیام (دهه ۴۰)

۹۴ سال پیش در چنین روزی، برابر نوزدهم تیر ۱۳۰۵ خورشیدی، شماره نخست روزنامه اطلاعات منتشر شد. نخستین تحریریه این روزنامه با نام «دفتر اطلاعات» توسط عباس مسعودی بنیان گذاشته شد. اطلاعات ابتدا در دو صفحه و ۵۰۰ نسخه منتشر می‌شد و کادر آن به جز سرپرست و مدیر روزنامه، فقط دو نفر بودند، اما در طول سالیان این مرکز گسترش یافت تا جایی که به صورت یکی از بزرگ‌ترین موسسه‌های فرهنگی خاورمیانه درآمد. مدیریت اطلاعات به‌عنوان قدیمی‌ترین روزنامه در حال انتشار ایران از اردیبهشت ۱۳۵۹ خورشیدی برعهده حجت‌الاسلام والمسلمین سید محمود دعایی است.

چنین کنند بزرگان

فیلسوف شکاک

[امیر عربلو، نویسنده] فیلسوفی که کمتر در تاریخ شناخته شده است، پورون نام دارد. او هم مانند تعدادی از فلاسفه یک تخته‌اش کم بود. ولی از این جهت مهم است که بعدها رنه دکارت (فیلسوف معروف شک‌گرا) به نوعی اندیشه او را تکمیل کرد و بسط داد. به هر جهت دانستن زندگی عجیب پورون خالی از لطف نیست. او روشنفکر و نوآوری غیرمعمول بود! زیرا به همه چیز شک کرد و گفت: «اگر من الان در حال خوردن غذا باشم، از کجا معلوم که واقعا دارم غذا می‌خورم؟» عجیب است نه؟ در نظر اول ممکن است مسخره به نظر بیاید ولی اگر کمی اندیشه کنیم، می‌بینیم که خیلی هم بیراه نمی‌گفته است. پورون چیزی از زندگی‌اش ننوشته ولی دیگرانی مثل دیوگنس لائرتیوس درباره او نوشته‌اند. او نه مثبت‌اندیش بود و نه منفی‌نگر. فقط اعتقاد داشت کاری که در حال انجام دادنش هستم، ممکن است تنها فریب این باشد که دارم آن کار را انجام می‌دهم. مثل درختی که در تاریکی می‌بینیم و ممکن است آن یک چوب رختی باشد. تا اینجای ماجرا او درست می‌گفت اما وقتی قضیه افراطی می‌شود که ما بالای یک دره در حال قدم‌زدن باشیم و پورون بگوید اینجا دره‌ای وجود ندارد. خب احتمالا ما اگر جانب احتیاط را رعایت نکنیم، به پایین پرتاب می‌شویم و دور از جان‌تان می‌میریم، اما پورون بی‌احتیاط بود و این حرف‌ها سرش نمی‌شد. دوستانش می‌گفتند: «می‌افتی می‌میری بدبخت مسخره.» ولی گوشش بدهکار نبود. فرض کنید ببری آماده است تا به شما حمله کند و گازتان بگیرد، شما فرار می‌کنید، اما اگر پورون بود فرار نمی‌کرد. او می‌گفت که این خرگوش نازی است که به طرف من می‌آید و اگر من را گاز بگیرد، من فکر می‌کنم که گاز گرفته و اگر دردم بگیرد فقط توهم ذهنی خودم است! این نوع تفکر قدری گیج‌کننده است، مثل اینکه شما حالا در حال خواندن این مطلب هستید اما من بگویم که نه نیستید! کمی همه چیز عجیب‌وغریب می‌شود، چون اگر این‌طور نباشد پس شما مشغول چه‌کاری هستید و حقیقتا چه کسی هستید؟ نقل است که پورون به هند سفر کرده بود و با دیدن مرتاض‌ها جوگیر شده بود؛ مرتاض‌هایی که از آتش رد می‌شدند و روی میخ دراز می‌کشیدند. با دیدن این صحنه‌ها به این نتیجه رسیده بود که حقیقت آتش ممکن است سوزندگی نباشد و چون ما از حقیقت آتش بی‌اطلاعیم و توهم سوختن داریم، می‌سوزیم. اینکه ما از حقیقت واقعی چیزی در جهان آگاه نیستیم و نباید فکرمان را مشغول آن کنیم، مشغولیت ذهن پورون بود! او اما به این نکته توجه نکرده بود که غریزه و ناخودآگاه ما باعث می‌شود از آتش بترسیم و آن را نادیده گرفته بود. به فرض هم که ما بخواهیم ریسک کنیم و آتش را ندیده بگیریم، اما مگر ریسک اشتباه ندارد و ممکن نیست خودمان را به خطر بیندازیم؟ پورون نسبت به این مسائل احتمالا بی‌توجه بود و مرگ برایش مفهومی نداشت. درست است که مرگ هنوز هم برای ما مقداری ناشناخته است اما حقیقت دارد و نمی‌توانیم به تمام اتفاقاتی که در زندگی خود می‌بینیم پشت کنیم و آنها را نادیده بگیریم و بگوییم حقیقت ندارند. پس چه چیز حقیقت دارد؟ شک‌گرایی پورون اشکالی نداشت اما آنجا خطرناک می‌شد که زندگی در مخاطره قرار می‌گرفت و پورون می‌گفت: «اشکالی ندارد». اما چالش ذهنی او مفید است؛ باید گاهی بعضی از مسائل مانند درد را نادیده بگیریم ولی گاهی هم انصافا باید به واقعیتی مثل مرگ فکر کنیم، یا خودمان را در چنگال یک موجود وحشی قرار ندهیم. رنه دکارت که بعدا در مورد او توضیح خواهیم داد، فلسفه شک‌کردن را بهتر بیان کرد. فلاسفه یونان باستان، مثل پورون و غار افلاطون، بیشتر مدل پیش‌فرض هر چیز را تبیین کردند و رفته رفته این فلسفه بهتر و عقلانی‌تر شد. غار افلاطون هم به ما نشان می‌داد حقیقت چیزی نیست که می‌بینیم و فقط سایه‌ای از حقیقت را در این دنیا درک می‌کنیم. حتی کانت به نوعی دیگر این مسأله را مطرح کرد. هر چند عجیب است اما حداقل آنها پایه سوالات بشر را ملاک جست‌وجوی خود در زندگی‌شان قرار دادند و ما نباید از کنار چنین سوالاتی هر چند ابتدایی به سادگی عبور کنیم. شما فکر می‌کنید که زندگی ما واقعی است یا خیر؟

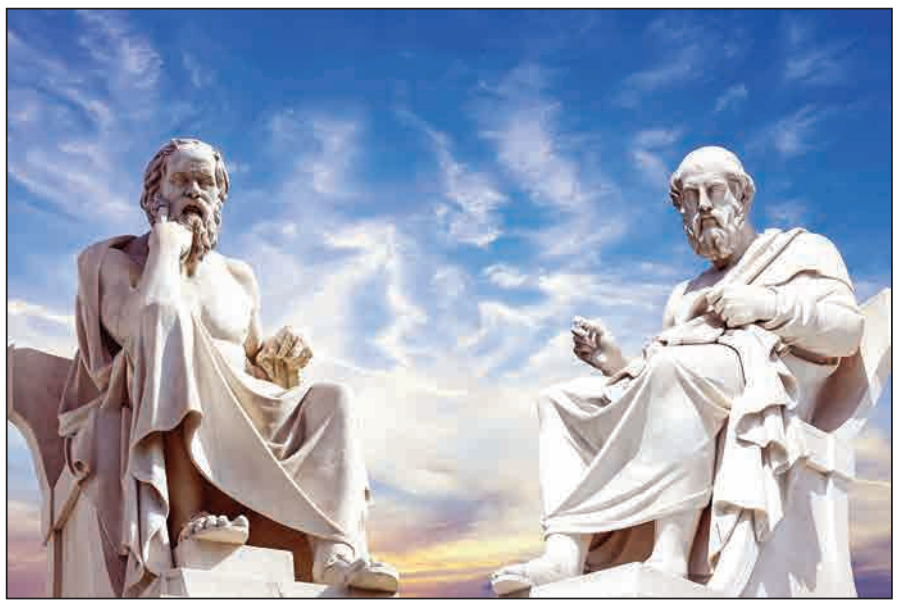

تاریخ نگار

۷۹ سال پیش در چنین روزی، برابر نوزدهم تیر ۱۳۲۰ خورشیدی، **ناصر تقوایی**، سینماگر شهیر ایرانی در آبادان به دنیا آمد. تقوایی را کارگردانی «کم‌کار» یا «گزیده‌کار» لقب داده‌اند که وجود تنها ۶ فیلم بلند یعنی «آرامش در حضور دیگران»، «صادق کرده»، «نفرین»، «ناخدا خورشید»، «ای ایران»، «کاغذ بی‌خط» در کارنامه هنری او خود موید درستی این برداشت است. تقوایی به همراه سینماگران دیگری چون بهرام بیضایی و مسعود کیمیایی از پیشگامان جنبشی به شمار می‌رود که برخی سینمایی‌نویسان بعدها آن را «موج نوی سینمای ایران» نامیدند. «ناخدا خورشید» یکی از معروف‌ترین و تحسین‌شده‌ترین آثار سینمایی تقوایی، پلنگ برنزی جشنواره فیلم لوکارنو را در سال ۱۹۸۸ میلادی از آنِ خود کرد.

معما

دو نفر، ۶۴ خانه و ۳۲ مُهره

[شهروند] اسکار شاپیرو در هفتاد و چهار سالگی به مقام استاد بزرگی شطرنج رسید و هنوز کسی موفق نشده است رکورد او را، به لحاظ سن و سال، بشکند! از آن سو جُردی مونت رینود را داریم که در ده سالگی این مقام را از آن خود کرد و بعید است رکورد او نیز به این زودی‌ها شکسته شود. همین نشان می‌دهد که شطرنج پیر و جوان و کلاسن و سال نمی‌شناسد.

۱- تاریخ شطرنج: شطرنج در حال حاضر همه جای دنیا بازی می‌شود، اما مورخان دقیقا نمی‌دانند که این بازی از کجا آمده است. اکثریت بر این باورند که خاستگاه آن به قرن ششم و هندوستان برمی‌گردد. شطرنج از ابتدای خلق‌شدنش تا زمانی که به اروپا برود (تقریبا هزار سال) بارها و بارها دستخوش تغییرات شد. اما رفته‌رفته شطرنج جای خودش را در دل‌ها باز کرد. قرن پانزدهم این بازی در اسپانیا به محبوبیت زیادی رسید و چند صد سال بعد، در قرن نوزدهم و با شروع مسابقات بین‌المللی شطرنج قوانین و قواعد به صورت امروزی‌اش شکل گرفت.

۲- رکوردهای شطرنج: مسابقات بین‌المللی شطرنج برای نخستین‌بار در سال ۱۸۵۱ در لندن برگزار شد. هوارد استانتون، استاد انگلیسی شطرنج، این مسابقات را ترتیب داد تا بهترین شطرنج‌بازان از سراسر اروپا دور هم جمع شوند. آدولف اندرسن، قهرمان این مسابقات بود که موفق شد ۱۵ بازیکن دیگر را شکست بدهد و متعاقبا توانست از ۱۸۵۰ تا ۱۸۶۰ باز هم قهرمان بشود. ویلهلم اشتاینیتس شطرنج‌باز دیگری بود که در اتریش متولد شد و نخستین قهرمانی‌اش را در جهان در سال ۱۸۸۶ کسب کرد. او مجموعا ۲۵ بازی شطرنج داشت که از این تعداد فقط دو بازی را باخت. اشتاینیتس در پنجاه‌وهشت سالگی عنوانش را به امانوئل لاسکر آلمانی واگذار کرد. لاسکر ۲۶ سال و ۳۳۷ روز عنوان قهرمانی شطرنج جهان را در اختیار داشت که رکوردی جاودانه است. او از دوستان خوب آلبرت انیشتین بود. همچنین استپاک و مشیان دو شطرنج‌بازی بودند که در سال ۱۹۸۰ با ۲۴ ساعت و ۳۰ دقیقه رکورد طولانی‌ترین بازی شطرنج جهان را شکستند. ۹ سال بعد، نیکولیچ و آرسوویچ رکورد بیشترین حرکات انجام‌شده در یک بازی شطرنج را از آن خود کردند؛ با مجموع ۲۶۹ حرکت.

۳- رازهای شطرنج: در شطرنج انجام ۵ هزار و ۹۴۹ حرکت امکان‌پذیر است! ۶۴ مربع روی صفحه شطرنج وجود دارد و شما هر طور بازی کنید، نتیجه آن از ۲ هزار حالت فرا نمی‌رود. اما در کل هر بازیکن بعد از ۴ حرکت می‌تواند بیش از ۳۱۸ میلیارد حرکت و موقعیت را در بازی تجربه کند. قاعده حرکت اول (یک قدم یا دو قدم سرباز به جلو) نخستین بار در سال ۱۲۸۰ اسپانیایی‌ها بنیان گذاشته شد. در سال ۱۱۲۵، یک کشیش برای اینکه قوانین کلیسا را زیر پا نگذارد و همزمان بتواند شطرنج نیز بازی کند، صفحه شطرنجی اختراع کرد که قابل تا شدن بود، چون وقتی آن را تا می‌کرد و در قفسه کتاب‌ها می‌گذاشت، کسی نمی‌توانست مچش را بگیرد!

۴- احتیاج مغز به شطرنج: در کنار سودوکو، معماها و خیلی از بازی‌ها، شطرنج یکی از بهترین راه‌های بهبود ذهن و حافظه است. بیماران مبتلا به آلزایمر خیلی وقت‌ها تشویق می‌شوند که در اوقات فراغت‌شان شطرنج بازی کنند. این بازی در مدارس برای دانش‌آموزان هم توصیه می‌شود. بعضی از دانشمندان معتقدند، شطرنج سطح هوش را هم افزایش می‌دهد. ۶۰۰ میلیون نفر در سرتاسر جهان شطرنج‌بلدند.

۵- هری پاتر، اسکاتلند و شطرنج: قدیمی‌ترین شطرنج کشف‌شده در جهان هنگام فیلمبرداری فیلم «هری پاتر و سنگ جادو» مورد استفاده قرار گرفت. این شطرنج در جزایر لوئیس اسکاتلند پیدا شده است، هر چند مستندات نشان می‌دهد جایی در اسکاندیناوی قبل از قرن دوازدهم ساخته شده است.

برگردان از thefactsite

جدول

شماره ۲۰۱۲

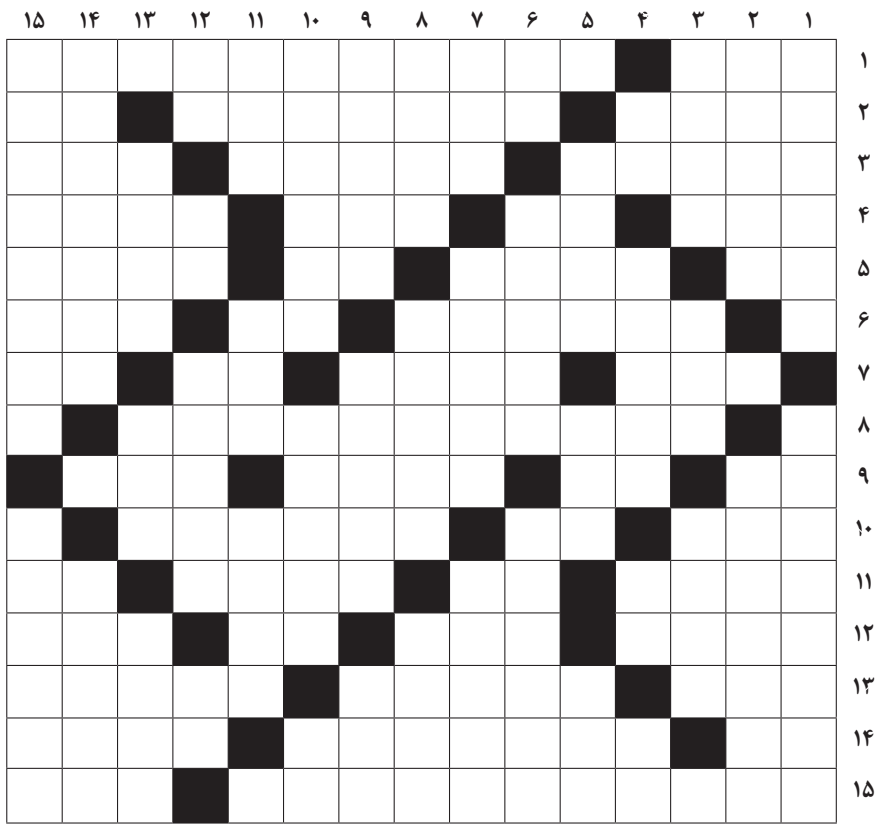

افقی| ۱- ستایش- کنایه از جای پرسروصدا است ۲- فیلم احمدرضا درویش- جامه رزم رستم- قوم ذبح‌شده ۳- نوعی غذای گوشتی فرنگی- فیلم هیچکاک- آینه مقعر ۴- مرزبان- شهر بی‌دفاع- تلاش- آلیاژ مس و نیکل ۵- پرحرف- همدم- حرف انتخاب- گلی سفید، کوچک و خوشبو ۶- قسمتی از معده نشخوارکنندگان- فاش‌کردن راز- صفت سرو ۷- یک‌سوم- جان آدمی- گشوده- تکرار حرفی ۸- نویسنده روس که پنج‌بار نامزد دریافت جایزه نوبل ادبیات شد اما هیچ وقت این جایزه معتبر را کسب نکرد ۹- یازده- ادا- از بین‌رفتن- بسته‌بندی استوانه‌ای ۱۰- شهری در آلمان- آب‌بند- مقدمه و دیباچه ۱۱- برشته‌کن- سنگ آسیاب- پسر خورشید در اوستا- سنبل کوهی ۱۲- آتش ایرانیان باستان- خوراک‌ساز- پایان‌نامه- از درختان جنگل‌های شمال ۱۳- خوب و خوش- مخزن چربی شتر- فاضلاب ۱۴- علامت مصدر جعلی- کشور چکمه‌ای اروپا- متضاد تقدم ۱۵- اثری از توماس مان- پست و زبون

عمودی| ۱- بیشترین مقدار- برنده جایزه اسکار بهترین فیلم در سال ۱۹۹۷ میلادی ۲- سیر کوهی- موسسه علمی ۳- اطلاعات دیجیتالی- شلغم- رود شمال شرقی ایران ۴- قدم یک پا- عهد و پیمان- علامت مفعول- حرف نازی‌ها ۵- نیم‌میلیون- جزیره زادگاه ناپلئون- قطعه الکترونیکی ۶- مایه حیات- کهنه- ایالتی در آمریکا ۷- درشت وخشن- خوش‌خلق- سوغات قم ۸- کالا- آبرو و شرف- موسسه عالی ۹- نوعی شعر- بخشی از سیستم گوارشی نشخوارکنندگان- پدربزرگ ۱۰- وسیله کشف سلاح کاشتنی- شهرستان- اسم آذری ۱۱- نوعی شمشیر- گاو نر- با چشم یا ابرو اشاره‌کردن ۱۲- شکم‌بند طبی- ضمیر سه کیلویی- بی‌میلی- لخت ۱۳- مسابقه اسب‌سواری- گربه‌سان تیزرو- ماهی دانشگاهی ۱۴- رود معروف چین- قلاب سنگ ۱۵- لایه حساس عکاسی- از شاخه‌های تخصصی پزشکی
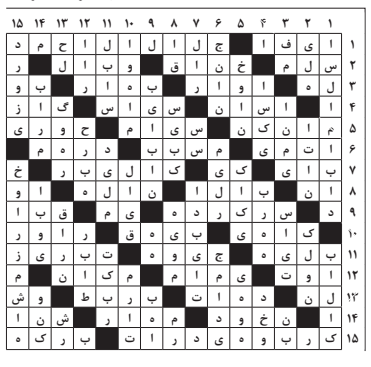
حل جدول شماره ۲۰۱۱